

Білоус В.С., Бровчак Л.С. З вірою і надією у перемогу: з досвіду роботи університетської бібліотеки в умовах воєнного стану. Університетська бібліотека на новому етапі розвитку соціальних комунікацій = University Library at a New Stage of Social Communications Development» (UniLibNSD). VIII Міжнародна конференція / Наукова бібліотека Українського державного університету науки і технологій (м. Дніпро), 5-6 жовтня 2023 р. URL: http://conflib.diit.edu.ua/Conf_univ_Library_2023/schedConf/presentations

http://conflib.diit.edu.ua/Conf_univ_Library_2023/paper/view/28932/16775

УДК 027.7:37](477.44-25):355.01

Білоус В.С., Бровчак Л.С.

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна

З вірою і надією у перемогу: з досвіду роботи університетської бібліотеки в умовах воєнного стану

Анотація. У пропонованій статті сформульовано важливість інформаційно-бібліотечного обслуговування у різних сценаріях невизначеності. Обґрунтовано необхідність цифровізації ресурсів та впровадження інноваційних послуг бібліотеки із підтримки науки та освіти. Узагальнено досвід бібліотеки Вінницького педуніверситету щодо дистанційної роботи в умовах воєнного стану.

Ключові слова: інформаційно-бібліотечний сервіс, електронні ресурси, дистанційне обслуговування, бібліотека і війна, бібліотека Вінницького педуніверситету.

With faith and hope for victory: from the experience of the university library under martial law

Abstract. The proposed article formulates the importance of information and library services in various scenarios of uncertainty. The need for digitization of resources and the introduction of innovative library services to support science and education is substantiated. The experience of the library of the Vinnytsia Pedagogical University regarding remote work under martial law is summarized.

Keywords: information and library service, electronic resources, remote service, library and war, Vinnytsia Pedagogical University library.

Жорстока повномасштабна війна, розв'язана російським агресором кинула виклик глобальному та національному ландшафту, спричинила порушення діяльності у багатьох сферах життя, включаючи освіту та культуру. Вітчизняна освітня система опинилася в процесі трансформації та адаптації до складних ситуацій. Нові випробування постали і перед бібліотеками. Нині бібліотекарі та бібліотеки приймають виклики, породжені війною та шукають рішення для подолання існуючих проблем та загроз (Сердюк & Герасимова, 2022). У різних сценаріях невизначеності, у викликах сьогодення, бібліотека залишається надійним інформаційним центром університету. Перед працівником бібліотеки стоять високі вимоги. Він повинен бути готовим до будь-яких викликів та ризиків, «до виживання та досягнення успіху в різних сценаріях часів драматичних невідомостей» (Колесникова, 2021).

У зв'язку з війною та введенням в Україні воєнного стану бібліотеки закладів вищої освіти гідно прийняли виклики та підтвердили свою роль як посередників достовірної інформації, визначила основні пріоритети діяльності: захист інформаційного простору; боротьба з фейками та дезінформацією; розповсюдження важливої, правдивої інформації; соціальні функції; інформаційна підтримка навчального процесу та наукової діяльності університету. Упровадження дистанційного навчання у вищій школі поставило перед університетськими бібліотеками задачі не тільки збереження якості й повноти традиційних функцій, а й необхідність запропонувати студентам і викладачам комплекс нових сервісів і послуг в дистанційному форматі, серед яких: оперативне реагування на зміни, що відбуваються в соціумі в цілому та академічному середовищі; розширення каналів цифрової комунікації з користувачами; інформаційно-довідкове обслуговування користувачів в онлайн-форматі; формування цифрових компетентностей користувачів; чітка й розподілена організація віддаленої роботи працівників бібліотеки у невизначених реаліях (Киричок & Павленко, 2021). Зміни у роботі бібліотек є складним процесом з огляду на вибір нових пріоритетів, завдань, адаптації до нових умов роботи, освоєння нетрадиційних технологій соціальної й економічної взаємодії, становлення в ролі виробника нових бібліотечно-інформаційних продуктів і послуг, які можна отримати дистанційно (Яворська, 2020).

Незважаючи на вимушене соціальне дистанціювання, бібліотеки закладів вищої освіти не припинили свою діяльність, а згуртувались та мобілізували всі наявні ресурси задля надання інформаційної, волонтерської, соціальної та психологічної підтримки тим, хто цього потребує (Воробйова, 2022). З перших днів війни працівники бібліотеки ВДПУ ім. М. Коцюбинського активно виявили свою громадянську та людську позицію, визначили одним із своїх завдань волонтерську допомогу Збройним силам України, Територіальній обороні та внутрішньо переміщеним особам – сім'ям, які переїхали з території воєнних дій. Важливим у складних умовах невизначеності було впровадження нових бібліотечних сервісів та послуг. Досвід дистанційної роботи, набутий в умовах карантинних обмежень, показав, що для забезпечення якості обслуговування університетська бібліотека здатна перетворити свої послуги на цифрові. Впровадження Інтернет-проєкту «Бібліотека 2.0» дало можливість бібліотеці зробити доступними для користувачів всесвітньої мережі Інтернет ресурси та сервіси за всіма базовими напрямками діяльності бібліотеки, швидко адаптуватися до обслуговування в умовах дистанційного навчання. У складних реаліях останніх років значна увага приділяється якості та оперативності бібліотечно-бібліографічного забезпечення науково-дослідних, освітніх, культурних та інших потреби користувачів бібліотеки на основі загальнодоступності. Працівники бібліотеки продемонстрували здатність швидко реагувати

на різні драматичні виклики, зміни в навчальному процесі, тримати інформаційний стрій, продовжуючи інформаційне забезпечення у різних форматах – онлайн та офлайн. Налагоджені під час карантину сервіси не припиняли своєї роботи. Навіть у простій бібліотека працювала дистанційно 24/7, надавала широкий спектр онлайн-послуг, створювала умови для проведення онлайн-заходів, серед яких: віртуальні екскурсії бібліотекою; практикуми для студентів у рамках вивчення дисципліни «Основи науково-педагогічних досліджень»; лекції з основ бібліотечно-бібліографічних знань та наукометрії; онлайн-огляди на настановних конференціях з педагогічної практики студентів; дні кафедри.

Бібліотечні сервіси сприяли збільшенню представництва вчених університету в глобальному просторі наукових комунікацій, підвищенню вебметричного рейтингу університету. Бібліотека має доступ до наукометричних БД Scopus та Web of Science, тестовий доступ до пакета академічних БД EBSCO EP, окремих архівів видавництв Scisearch та Springer. Для того, щоб підтримати наукову спільноту України під час війни за ініціативи МОН України отримали доступ до ресурсів платформи Research4Life.

В умовах воєнного стану працівники бібліотеки належну увагу приділяють підвищенню кваліфікації, продовжують брати участь у науково-практичних конференціях, семінарах, форумах. Тема війни та діяльність бібліотеки у цей складний період відображається у збірниках матеріалів конференцій та у фахових бібліотечних виданнях. З метою популяризації бібліотеки, її продуктів та послуг активно використовуються сучасні комунікаційні технології, інструменти Інтернет-маркетингу. Бібліотечними працівниками представлені та висвітлені в соціальних мережах інформаційні повідомлення, короткі пости, різноманітні презентації, відеоролики, віртуальні книжкові виставки, буктрейлери, рекомендаційні списки літератури тощо (Білоус, 2023).

Ситуація, з якою стикнулися бібліотека через повномасштабну війну, стала, з одного боку, випробуванням, яке характеризується невизначеністю різних аспектів діяльності (якість та відповідність послуг, комунікація, фінансування, здоров'я тощо), а з іншого – вагомим чинником для якісних змін у роботі бібліотек. Організаційна стійкість керівників університету та працівників бібліотеки, створення інформаційно-бібліотечних послуг задля підтримки науки та освіти, управління знаннями під час масштабних кризових подій сьогодення (природні та техногенні катастрофи, пандемія та російсько-українська війна), здатність адаптуватися до неочікуваних і трагічних обставин демонструють цінність та важливість бібліотеки.

У 2023 бібліотеці ВДПУ ім. М. Коцюбинського виповнюється 110 років. Ми тримаємо інформаційно-ресурсний стрій, «озброюємо» свою освітянську спільноту знаннями,

поширюємо їх серед студентів, викладачів, вчених, громад міста, інтегруємо їх у міжнародний науково-освітній простір, використовуємо у розробці власних продуктів і послуг. Працюємо задля перемоги, продовжуємо жити, зберігаємо зовнішній спокій, навіть коли страшно виють сирени і потрібно спускатися в укриття. Вплітаємо свою нитку у полотно нашої перемоги і наближаємо її.

Знаємо, що наступні ювілеї святкуватимемо під мирним небом вільної України.

Список літератури

Білоус, В. С. (2023). *Трансформація роботи бібліотеки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського в умовах воєнного стану. Українська дитяча література: здобутки й перспективи розвитку: IV Регіональна студентська науково-практична конференція*. Вінниця.

Воробйова, Л. М. (2022). *Згуртовуємось задля Перемоги! (досвід роботи бібліотеки ВДПУ ім. М. Коцюбинського під час війни)*. Бібліотечні компетентності в умовах нових викликів: науково-практична конференція. Відновлено з <http://library.vnmu.edu.ua/>

Киричок, І. В., & Павленко, Т. Б. (2021). *Дистанційне навчання: завдання університетських бібліотек в нових реаліях*. Матеріали ХХ-ї ювілейної міжнародної науково-практичної конференції. Київ ; Ужгород.

Колесникова, Т. О. (2020). *Організація віддаленої роботи колективів бібліотек університетів України за часів драматичних невідомостей*. Відновлено з <http://eadnurt.diit.edu.ua/>

Сердюк, С., & Герасимова, С. (2022). Бібліотеки України під час війни: адаптація до нових реалій та визначення пріоритетів. *Бібліотечний форум: історія, теорія і практика*, 3, 9–14.

Яворська, Т. М. (2020). *Цифрові тренди розвитку бібліотек в інформаційному суспільстві*. Інформація та соціум: матеріали міжнародної конференції. Вінниця.

Білоус Валентина Степанівна,

директор бібліотеки,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,

21001, Вінниця, вул. Острозького, 32, ВДПУ ім. М. Коцюбинського,

38 0974394763

e-mail: vspu.lib@gmail.com

Бровчак Людмила Сидорівна,

проректор з науково-педагогічної роботи та соціальних питань,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
21001, Вінниця, вул. Острозького, 32, ВДПУ ім. М. Коцюбинського,
380989345154
e-mail: okarskadm@gmail.com